Tractatus de Venenis Petri de Abbano.

Nascimur cum fletu

Vivimus cum erumnis

Decedimus cruciati

Sunt dolor et lachrime lucis primordia nostre

Sunt medium et finis quod nisi bulla sumus

M. P. F.

Tractatus de Venenis. A magistro Petro de Abbano edit⁹

¶ Finit tabula capituloꝝ huius opusculi·

¶ De Prologo· Capitulum primum·

Reuerendissimo in Christo patri ꝛ domīo domino· A· diuina prouidentia summo pontifici Petrus de Abano minimus medicoꝝ cū deuotione p̄sens scriptū tam vestre petitioni q̄ꝫ pro debiti solutione afferre iuxta posse obedire propono· ut sanctitati vestre tum ad profectum corporis tum ad scibilia coaugenda tractatum vtilē non minus q̄ꝫ breuem de venenis inscribam· Primo siquidem diuisionem faciam de venenis· Sunt enim nobis magis nota quecunqꝫ per partes diuidunt quoddam totum· Secundo vnumquodqꝫ diuisionis membrorum resoluam hinc ad terminū singularem·

sic enim cuiusqꝫ rei scientia completur a generalissimis ad spe cialissima descēdendo· Tercio describam modum ꝑm quem ve/ nenum mortificat ⁊ nocumentum inducit humano medicine corpori proximatuꝫ· Jnde namqꝫ noticia curationis in arte me dicine venatur· Quarto sermonem faciam de precustodia ⁊ cau tela ne aut venena propinent̄ aut si ꝓpinata nō noceant· Pre/ custoditiua enī ars est curatiuā excusans. Quīto signa ponaꝫ ⁊ curas ad quodcūqꝫ venenū assumptū· ⁊ ad eius nocumenta ī troducta. Sexto ⁊ vltimo virtutes bezaarticas·i·a morte liberā tes·occulta virtute poti⁹ ⁊ diuina quam cōplexione vł natura ad qđqꝫ venenū describā· ⁊ cū hoc soluens q̄stiones duas diffi/ ciles valde· quaꝝ ṗma erit de tiriaca magna· vtꝝ tiriaca sit ali/ cui veneno bezaar vł medicina· ⁊ secūda erit vtꝝ venenū aliqđ possit ad certū tempus taliter exbiberi ꝙ ex eo quis ad illud tē/ pus moriatur ⁊ non ante·

¶ De diuisione venenoꝝ· Capitulum secunduꝫ

Uia venenū oppositū est cibo nostri corporis ideo si/ cut cibus ipse efficit̄ pars nostri corporis ⁊ se totū as similat parti nutrite vicē tenens partis dissolute· ita venenum nr̄m corpus seu partē cui approximauit ad sui ipsius venenosam naturā totum trahit ⁊ ꝯuertit· ⁊ deniqꝫ assimulat sibi ipsum adeo vt sicut animalia ⁊ terre nascētia quoꝝ natura cibos conuertit in speciem nutritoꝝ a nobis cōmesta in nostꝝ alimentū ꝯuertunt̄ ⁊ speciē· ita quecunqꝫ corpora veneno sunt iuncta si cōmedant̄ a nobis trāseuntia faciunt nr̄a corpora ī ve nenū· qm̄ oīe agens est prestanti⁹ patiēte· sic enī nostra substā tia p modū passiui trāsit ad p̄sentiā veneni qđ se habꝫ p modū actiui in veneno sicut palea subiecta igni transit in ignē· est enī ignis totus actiuus ad paleā· quare sapiētes medicoꝝ venenuꝫ dixerūt esse de genere reꝝ interficientiū ⁊ destruentiū cōplexio nem ⁊ cōpositionē. ⁊ interdū inducentiū solutionē ꝯtinuatis· ita vt egritudines que ex venenis accidūt sint de generibus cō munibus ⁊ nō ꝓpriis· ¶ Diuidit̄ autē venenū tribus modis.

Nam uno modo consideratur put fit diuisio generis in species· et secundum hoc dixerunt Auicen· et Auer· quod venenorum·aliud est de mi nera·aliud est de uegetabilibus·aliud est de aialibus· ¶·De mi/ nera quidem est vt quecunque sub terra generata pnitiosam habent naturam·vt argentum viuum· et gipsum· et es· et quidem lapides ut mag nes· et lapis armenus non lotus· et plumbum vstum· et arsenicum· et re algar· et cerusa plumbi· et de multis alijs·de quibus infra in speciali dicetur ¶De uegetabilibus vero sunt quecunque plantarum contrarijssime sunt nature cibali·ut apte nati non sint ad nutriti speciem conuerti· sed po tius sunt prompta conuertere·vt elleborus et turbith nigrum·napellus et gumi napelli· et fungi quidam et tubera· et viduam facies· et mezere on· et oleander. et apium risus· et multa alia·de quibus in speciali infra dicetur· ¶De animalibus autem uenenosa sunt omnia quorum natura longissime distat ab humana complexione· aut opposita et inimica est speciei·qualia sunt serpentes et dracones· et thiri· et vipere· et lepus marinus· et carnes assate et statim suffocate· et pi sces frigidi· et morticine carnes· et putride· et que a fulgure sunt percussa· et mortua. et quecunque sunt patientia rabiem· et multa que infra in speciali dicentur· ¶Secundo modo consideratur uenenum re/ latum ad nos. Et secundum hoc dixerunt·venenum·aliud est assumptum intra corpus. et aliud extra·Quod vero est assumptum intus est de genere potionum pnitiosarum·datum sub specie cibi ·vel potus·uel medicine· et hoc est quod plurimum fit·A quo reges et prelati et odi osi cauere debent·Quod vero extra est dicitur reptilium morsus·sicut cum visu.aut auditu·aut gustu·aut tactu·aut odoratu sentitur venenum·Visu quidem sicut venenat Basiliscus· Auditu sicut venenat serpens quidam in nubia qui est corpulentie duarum pal/ marum·acutum habens caput. et viridis existens coloris·qui regu/ lus uocatur·sibulando namque aues et animalia cum audientia intere mit·Gustu quoque sicut aspis surda· que sputo suo quos tangit interficit· et tirus quos mordet et vipera perimit·Tactu vero sicut ser pens quem miles de quo Auicen·dicit interfecit cum lancea· et ex con tactu lancee manus militis et totum corpus fuerunt mortifica/

ta·⁊ ſicut piſcis quidā qui ſtupefactoꝛ vocat̃· de quo Galien⁹ dicit ꝙ cum intrat rete piſcatoꝛis manus ⁊ bꝛachia ſtupefiunt in tantum ꝙ inſenſibiles efficiunt̃·Odoꝛatu ꝟo ſicut quidam fungi pnitioſi·de quibus dicit Raſis ꝙ cū eūellunt̃ a terra ⁊ odoꝛati interficiūt odoꝛantē· ¶ Tercio mō ꝯſiderat̃ uenenū ꝗ̃ tum ad ſpecificam differētiā· quā differt ſpecies a ſpecie· ⁊ ꝺm hoc dixerunt oēs medici ⁊ pħi naturales ꝙ uenenū aliud eſt qđ facit opationē ſuā a qualitate ſua ſiue a cōplexione ·⁊ aliud quod facit hoc ideꝫ ꝑ virtutē fluentē a tota ſpecie·qđ medici foꝛmam ſpecificā vocant qđ nihil aliud eſt niſi meritū quod vnū quodqꝫ cōpoſitum ex quatuoꝛ elementis ꝺm maioꝛem ⁊ minoꝛem ꝓpoꝛtionē ipſoꝝ elementoꝝ in cōpoſito ſoꝛtit̃ ⁊ meret̃ habere ab influentibus ſtellis fixis que ſpecies inferioꝝ cōpoſitorum reſpiciunt ⁊ ꝓut ipſoꝝ materie apte fluunt iuxta illud virtutes ſtellaꝝ vehunt̃ inferius mediantibus lineis piramidalibus ⁊ rectis q̃ in lumīe ipſaꝝ ſtellaꝝ firmant̃·qđ lumē ꝑ lineas diuerſas uectū·a ſtellis depoꝛtat virtutes ſpecificas quas derelinquit in cōpoſitis.ꝺm ꝙ cōponētia meruerūt· Et hoc eſt qđ recte Auicen·dixit in canone ꝙ talis foꝛma ſpecifica aduenit rebus poſt ꝑ̄mam cōplexionē elementoꝝ in cōpoſito·⁊ qꝛ ignoꝛamus ſemꝑ ⁊ ignoꝛabim⁹ īeternū q̄ntitates ⁊ ꝑōdera elemētoꝝ ī ꝯpoſitis·idō tales foꝛmas ſpecificas aduenietes iuxta meritū talis ⁊ talis ꝓpoſitionis in cōpoſitis neceſſe eſt ignoꝛare neqꝫ de ipſis plus ſcire poſſumus niſi quantū ꝓ̄bet hominū experientia·⁊ ꝓpterea in talibus plus conferūt exꝑti ꝗ̃ rationales medici·ſicut bene in ꝓhemio metha·Ariſto·dicit̃·Uenenum ergo quod a qualitate ſola facit opationem variat̃ ſꝫm diuerſitatem q̄litatū· ¶ Nam aliud eſt calidū·aliud ſiccū·aliud humidum.

¶ Calidum quidē duobus modis interficit· qꝛ aut calefaciēdo coꝛrodit interius aſſūptū vſqꝫ ad coꝛ· ⁊ extra appoſitū uſqꝫ ad medullam oſſis·⁊ ſic interficit ſoluēdo ꝯtinuū quale eſt lepus marinus·aut calefaciendo inflāmat ⁊ intus ⁊ extra vſqꝫ ad coꝛ ⁊ ſic intetficit ſubſtantiā coꝛdis·ſupflue inflāmando· ⁊ hoc eſt

sicut eusorbiũ ꝛ elleborus· ¶ Frigidũ ꝟo uenenũ siliter interfi cit duobus modis·s·aut stupefaciendo ꝑpter maximã eius fri/ giditatem·vsqꝫ dum cor reddat̃ ĩmobile·ꝛ hoc est tale quale est opiũ·Aut opilãdo vias anhelitus ꝛ claudẽdo· ita ꝙ quasi anhe lare nõ possunt·ꝛ vsqꝫ ad cor auferẽ anhelitus·ꝛ hoc tale quale est plumbũ vstum·¶ Siccũ ꝟo venenũ interficit duob⁹ modis scꝫ·Aut ꝯsumẽdo humidũ sanguinẽ cordis· ꝛ quasi in crustã cõ uertẽdo·ꝛ hoc tale est quale est calx nõ extīcta.ꝛ colchotar· Aut separando partem a parte·donec oĩa mẽbra vsqꝫ ad cor ꝛ ĩ mi nimas partes nõ liquefiãt sed soluant̃·ꝛ hoc facit tale quale est realgar ¶ Humiduꝫ ꝟo uenenũ dicunt quidã nõ inuenirí· qm̃ nõ ascẽdit humiditas ad quartũ gradũ·ꝛ quartus gradus vene nosam reddit q̃litatẽ·qm̃ corruptiuũ est ꝛ mortale·Sed·G·nar rat de quodã quẽ in somno serpens quidã momordit· ꝛ excita/ tus nõ valẽs surgere tract⁹ ꝑ manũ remãsit caro corrupta ꝛ pu trefacta sup terram·ꝛ ossa denudata apparuerunt· vnde ex pu/ trefactione occulta ꝛ facili carnis solutione probat·G·veneнuꝫ esse humidum·ꝛ ex hoc genere sꝫm aliquos argentũ viuum vi/ detur esse uenenũ, quod solum humidum in quarto gradu esse fatentur·Sed venenuꝫ quod a tota specie soluente virtute siue a tota substantia·siue a forma specifica est interficit non quia calidum neqꝫ frigidum neqꝫ siccũ neqꝫ humidum· sed quia tale ·i·qꝛ oppositam habet uirtutẽ ad uitam hominis ꝛ sanitatem· ꝛ istud uenenũ in quacunqꝫ paruitate sumptũ ita etiam ut sen/ sum intus fugeat interficit multiplicando seipsum qm̃ quãcun qꝫ humiditatem nostri corporis inuenit ipsam statim in uene/ num conuertit·ꝛ hoc virtute sue speciei·ꝛ tale est q̃le est napell⁹

¶ De vno quoqꝫ veneno in speciali· Capitulum·iij·

Venena minere specialia ꝛ plantaꝝ ꝛ animaliũ nõ nisi nota ꝛ famosa dicem⁹·ne occulta narrãtes virus ĩ an gues addicerem⁹·ob eã ei⁹ solã causaꝫ vt ꝑuisa min⁹ ledant aut nunꝙ̃ ledant·hec scribunt̃ nõ ut alios ledere docea mus·¶ Mineralia igit̃ venena·quedã sunt a natura· quedã ab arte ꝑcurata·A natura quidẽ q̃ in vẽtre terre generant̃ · ꝛ hoꝝ

vnū est argentū viuū qđ intus assūptū qn̄qȝ interficit sua hu/ miditate putrefacere faciēte humiditatē cordis naturalē· qn̄qȝ autē īterficit sua frigiditate actuali ꝯgelāte cor·cui⁹ signū est ꝙ qdā apotecari⁹ cū de nocte tpe magni estus sitiret tēptās inue nit ampulā plenā argēto viuo qđ bibit ⁊ mane inuētus est mor tuus·⁊ īuenīētes exire argentū viuū de ano·anotomizatus fu/ it ⁊ inuentus fuit sāguis circa cor coagulat⁹·⁊ ip̄m cor silit̄·In uenerūtqȝ in stomacho fere librā vnā argēti viui. Aliud est ar gentū viuū qđ fit ab arte alchimie sublimatū in alludel qđ est vas alchimistaꝝ·⁊ istud est deteri⁹ ⁊ magis pnitiosū q̄ȝ natura le·qm̄ minerale sepe p ventrē secedit·uel spōte·uel cū clisteri· sȝ sublimatū assūptū interi⁹ corrodit intestina·⁊ apostemat cor·⁊ retinet̄ vrina·⁊ ꝓhibet̄ eius exitus·⁊ morit̄·¶ Extinguitur eti am argentum viuum cū forti admixtiōe saliue hominis donec dispareat·ꝙ si ꝓieceris sup ipsuȝ aquam feruentē ⁊ redierit ad primam dispositionē non est extinctū·⁊ hoc adhuc deterius est q̄ȝ purum uiuum ⁊ minus malum q̄ȝ sublimatum·¶ Secunduȝ uenenū quod est a natura minere est gipsum·quod intus assūp tum sua frigiditate coagulat sanguinem et inspissat spiritus·⁊ inducit difficultatem anhelitus·deinde moritur·et hoc datum crudum in potu tritum·Coctū vero non est uenenuȝ sed medi/ cina stiptica valde·nascitur autem in venis terre montuose·

¶ Terciuȝ est es quod metallinam habet naturam compositū ex argento viuo et adurente sulphure ad formā ruboris dedu/ cente·Quod quidem cum p fabros pcutit̄ et maliat̄ scorie que cadunt et date in potu venenant·et ventrem fortiter soluere fa ciūt·et hoc medici vocant tubel eris·Inde etiā vinū si reponat̄ ī uase eneo aut cupri aut electri et bibat̄ vomere facit·¶ Quar tū est scoria ferri eruginosi et ip̄a erugo q̄ int⁹ assūpta adheren do intestinis exiccat humiditates et corpus·et senectā inducūt idest quandam egritudinem quam medici marasmum vocant· Vtuntur autem medici scoria ferri consolata in curatione mul tarum egritudinū· ¶ Quintum est lapis magnetis q assūptus

intus melancolicum ꝛ lunaticum· ꝛ pistrigiatum facit recipien
tez· Utuntur autē eo medici consolato cū aliis medicinis in cu
ratione melācolie. Est autem lapis iste duaꝝ specieꝝ· Una est
que trahit ferꝝ uertēs illud ad polū septētrionalē ubi dicitᷣ es
se minera magnetis· Alia est q̄ trahit carnes humanas uertens
tractum uersus polū meridianū ubi dicitᷣ esse minera ipsius·
Hec autē trita ꝛ data in potu uiscera ꝯtrahit ꝛ in globū reddit
¶ Sextum est lapis armenus qui rubeus est· ꝛ assumptus in/
tus si nō est lotus ſm doctrinam medicoꝝ est uenenū uomiti/
uum subuersiuū totius corporis· ꝛ eo p̄parato utunᷣ medici in
cura melācolice passiōis ¶ Septimū est lapis stellatus quē me
dici uocant lazuli· qui si nō fuerit lotus datusq; in potu subuer
tit stomachū ꝛ dolorē intestinoꝝ facit· quo utunᷣ medici ꝯtra
q̄rtanā· ¶ Octauū est arsenicū siue auripigmētū qđ est de spe
cie gipsi ut dicit Alber· q̄ caliditate ꝛ siccitate sua ꝛ pnitiosa na
tura uenenuz est pessimū putrefaciēs ꝛ valde mortificatiuū· sꝫ
si sublimetᷣ ſm alchimiā in vase aludel est pessimū venenū intꝰ
assumptū ꝛ si sepius sublimetᷣ efficitᷣ albissimū ꝛ tanto deteriꝰ
efficitᷣ uenenū· ¶ Uenena ꝟo que p artē fiūt sunt litargirū qđ
ex plūbo fit fuso in olla cū testis olle fractis qđ assumptū intus
tantam facit intestinoꝝ stipticitatem q̄ nunq̄ꝫ fere egerere po
test ꝛ p uomitū educunᷣ que p secessuz solent educi· Sed ꝛ ceru
sa que ex laminis suppositis aceto colligitᷣ ꝛ frigiditate sua ꝛ sic
citate intus assumpta facit paraliticos ꝛ ꝯtractos· Sunt ꝛ cal/
cecumenon·i· viride eris qđ fit ex laminis cupri super aceto ex
positis qđ quidez corrosiuū est ꝛ venenū ꝛ mortale· Sunt ꝛ plū
bum vstum qđ fit ex sulphure ꝛ auripigmento quod est vene/
num opilās anhelitū interficiens suffocādo· Sunt ꝛ Azurum
qđ fit ex lapide lazuli qđ est venenū exiccatiuū· Sunt ꝛ realgar
quod ex sulphure ꝛ plumbo fit· corrosiuū existens venenum in
tus assumptum· ¶ Uegetabilium ꝟo uenena quedam sunt suc
cus herbaꝝ· quedam ꝟo fructus arboꝝ· quedam ꝟo semina ip
sarum· Succus quidez cicute ꝛ succus titinalloꝝ· ꝛ succus cucu

meris asinini · ⁊ succus usnee · ⁊ succus bothormarien. ⁊ succus coriandri · ⁊ succus mandragore · et succus papaueris nigri · de quo opium fit · ⁊ succus corrigiole lactantis · de quo fit scamonea · ⁊ succus apii risus · ⁊ succus cherue · ⁊ · i · girasolis · ⁊ succ⁹ napelli · ⁊ succus oliandri · ⁊ succus mezereon · ⁊ succus ellebori nigri · ⁊ succus alfessire · i · uitis albe · ⁊ succus brionie · i · cucurbite siluestris · ¶ De fructibus ꝟo sunt cornua oleandri · ⁊ cornua bedeguar · ⁊ anacardi · ⁊ nuces ⁊ auellane rancide · ⁊ nux uomica · ⁊ coloquintida que solitarie fuit nata in arbore sua · ⁊ ficus pharaonis · ⁊ poma mādragore · ¶ Semina ꝟo sunt iusquianus ⁊ cochugnidii · ⁊ baccelauri rancide · ⁊ catapucie · ⁊ semen vrtice · ⁊ semē papaueris nigri · ⁊ semē ellebori · ⁊ semē cicute · ⁊ semen corriādri humidi · ⁊ semē serpētarie · que oīa cōmesta uel bibita aut perimunt modis supradictis aut infirmant corpus ⁊ alterāt · ¶ De animalibus ꝟo sunt quedā de cerebris ipsoruꝫ quedam de caudis · quedā de sanguine · quedā de saliua ⁊ sputo quedam de fellibus · quedā de toto corpore · In cerebro quideꝫ catte uenenum est ꝑnitiosum faciēs hominē amentē · similiter in cerebro uespertilionis · In cauda uero cerui uenenum est pessimum ꝓpter qđ uenatores extremitatē caude cerui qñ volunt ceruū cōmedere abscindunt · similiter in cauda scorpionis · ⁊ rutele ⁊ uespe ⁊ apis · ⁊ exunguiū animalium · ⁊ quorundā serpentum · In sanguīe ꝟo sicut in sanguine bouis ueteris · ⁊ in sanguine buffonis ⁊ eius sputo · ⁊ in sanguine hoīs colerici ruffi in furia positi · ⁊ in sanguine mēstruo · ⁊ in sanguine leprosi · In sputo ꝟo siue in saliua hominis ieiuni nō ad hoīem sed ad scorpioneꝫ ⁊ serpentē · in sputo buffonis · ⁊ sputo ⁊ saliua vipere que cū coire vult cū pisce venenū deponit in littore super lapide quodam deinde rediens suum colligit venenū · ⁊ in saliua ⁊ spuma canis rabiosi · ⁊ in saliua catte · simee · ⁊ muris · ⁊ hominis ieiuni facientiuꝫ morsum · De fellibus ꝟo sicut est fel leopardi · quod ē uenenum a forma specifica statim perimens · De toto vero corpore sicut sunt cantarides ⁊ salamandra · de quorum omnium

summa dictũ est q̃ aut a qualitate aut a specie interficit p̃dictũ venenum.

Ad sciendũ s̃m quem modũ venenũ interficit aut nocet. Capitulum quartum.

Omne nãq; venenum inquantũ est venenũ oppositam habet qualitatem corpori nostro. Hec autem oppsitio magnum dubium facit quomodo ⁊ qua via uenenum ad cor hominis transitum patiat̃. Nam aut uenenum trahetur a corde sicut ferꝝ a magnete aut ipsuz transibit ad cor aut vtro q̃ modo corde.s.attrahente ⁊ veneno currẽte q̃ si nullo p̃dictorum modoꝝ erit asserere relinquet̃ q̃ nullo modo venenuz ad cor transire possit. ⁊ sic cessabit oppositio ueneni ad ipsum cor Quo posito dicemus venenũ non esse peremptiuũ cordis. cui⁹ oppositum videmus q̃ assumpto veneno pnitioso vt napellus statim sincopis apparet que passio est cordis ⁊ tremor cordis. ⁊ pulsus defectus. ⁊ omnia accidẽtia cordiace passionis. Propter quod sciendum est q̃ cor dum est sanũ sicut ⁊ cetera mẽbra nihil attrahit nisi sanguinẽ sibi ꝯsimilẽ ⁊ spiritũ. quoꝝ vnum reponit in dextro uentriculo cordis. ⁊ alteꝝ in sinistro. Quando ṽo infirmũ est trahit ad se qualitatẽ ꝯtrariaz sui nocumenti. sicut qñ est supcalefactum attrahit ad se aerem frigidũ ⁊ sanguinem frigidum. ⁊ hoc facit p virtutẽ naturalẽ attractiuam sui similis dum ipsum est in potestate nature ⁊ p appetitũ sensitiuũ animalem quo vnũquodq; mẽbroꝝ lesum appetit deliciã ⁊ sentire conueniẽs ⁊ ꝯtrariũ sui nocumenti. Venenũ ergo ut cum ĩ nullo participet cum cõplexione cordis ⁊ natura ab ipso corde dum sanum est non trahitur ĩmo refugiet illud tanq̃ inimicũ oppositũ. Qñ ṽo cor esset infirmũ ex appetitu sensit ĩmo appeteret ⁊ traheret ꝯtrariũ sue passiõis. ⁊ s̃m istũ modũ venenũ veneno curatur. Nam quando aliquis venenum assumpsit. puta opium quod infrigidando corpus vsq; ad cor ⁊ deinde coagulãdo sanguinez cordis ex quo mors introducitur anteq̃ cor sen-

sum amittat ex frigiditate opii sentiens nocumentum deside/
rat medicinam calidā· & si detur castoreū qd de se est in genere
venenorum ipsum castoreū cor trahet mediante appetitu sensiti/
uo nō ut uenenū oppositū substātie cordis· sed ut oppositum
qualitatis male introducte p opiū· hec autē ratio nō plus mon
strat quā cor attrahit ad se· venenū enī si sic quodlibet mēbrorum
infirmū ad se trahat oppositā qualitatē· preterea dato q cor qn
sentiuit nocumentum ueneni frigidi virtute appetitus sensiti/
ui apppetat medicinā calidam & ipsam ad se trahat· adhuc stat
questio quomodo illud uenenuz pmum datum transiuit ad cor
Quare dicendū videt q nullo mō cor ad se vnq uenenū trahit
qm neq inqntum simile est cordi q nullam similitudinem cuz
ipso habet· nec inquātuz cōtrarium qm cor nunq fuit talis dis
positionis q uenenū esset oppositum illius· Nec potes inferre
ex hoc nullam esse oppositionē inter cor & venenum quoniam li
cet cor venenū non trahat. venenū etiaz licet non currat neq
etiā vtroq modo ꝯtingat est tn dare aliū modū quo directe ap
paret oppositio & peremptio manifesta· nā venenū qm actiuuz
est a forma quam habet pnitiosam & destructiuū cordis quicqd
tangit in corpore humano ꝯuertit in illā speciē venenosam· et
seipsum mltiplicat inficiēdo humiditates nostri corporis ī ve/
nenosaz naturā· qua mltiplicata augetur virtus ueneni. nā dicit
in geometria q geminata quātitas augmētat virtutem· vnde
ex modico ueneno assumpto ꝯuertente qd tangit ad suū simile
augetur virtus & multiplicatur ita ut de facili per modū ꝯtinui
corporis cuius extrema se tangunt attingit paruum in quan/
titate uenenum ipsum cor qd etiā cū tangit ꝯuenit ad uenenuz
& ex eo tunc spiritus uitalis non habēs debitū organum ī quo
resideat cedit forme ueneni & egrediens de corde dimittit cor &
corpus sine motu & hoc est mors· cuius signum est q illud cada
uer si cōmedatur venenum efficitur cōmedenti· ¶ Est tamen ad
huc sciendum q artarie cordis & ipsi uentriculi cordis motu
dyastoles & sistoles· i· per motum naturalem attrahendi & ex/

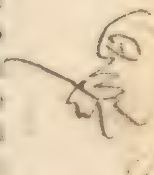
pellendi quē habent ꝯt in uo quāto tempore viuit animal attra
hunt ad se circūstantem spiritū· ita ꝙ etiam artarie q̄ ad cutim
terminant̄ p poros suos aerē exteriorē ꝯtinentē nos attrahunt
vsq̄ʒ ad cor· ꝛ p easdē cor exsufflādo· expellit calores ꝛ fumos· ita
ꝙ si aer ꝯtinēs nos fuerit venenosus ꝛ pestilētialis p ipas arta
rias motu dilatationis attractus cor inficit· ꝛ inde egritudines
pestilentiales cōtingunt· nō ꝙ artaria vl' cor de sui natura vene
num trahat· sʒ q2 sub specie aere ꝛ spiritus attractus venenosus
vapor ingredit̄· ꝛ s̄m hoc dixerunt sapiētes ꝙ est venenuʒ dor/
mire seu degere sub arbore nucū· ꝛ in ortis cauliū. ꝛ sub vmbra
oliandri· ꝛ balneari in aquis sub cuius ripis oleander ꝛ arbores
venenose crescūt· Narrat enī· G. de quodā qui se balneauit in
balneo calefacto de lignis excisis de cauernis serpētū· qui mor/
tuus fuit ex uapore lignoꝝ cū q̄bus fuit balneū calefactum in/
fectoꝝ veneni. Et Aristo· in libro de ꝓprietatib⁹ elementoꝝ et
planetaꝝ dicit ꝙ tēpore regis Philippi om̄es mercatores trans
euntes per quandā viā que ad ciuitatē applicabat qn̄ erant in
parte illius vie in qua duos mōtes vn⁹ hic ꝛ alter hinc existe/
bant stati moriebant̄· ꝛ tunc Socrates parari fecit caueam vi/
tream in qua intrās se illuc iussit portari· ꝛ respexit duo serpen
tes· vnū ī vno mōte· ꝛ aliū in reliquo existentes· qui aerē illius
loci inficiebant· vnde trāseuntes moriebant̄· Ruffus etiā dicit
ꝙ antiqui reges fecerunt puellā nutriri napello vt p eius an/
helitum ꝛ amplexuʒ coeuntes cū ea morirent̄· silr̄ in sentinis
nauium ꝛ in cauernis ꝓfundis· ꝛ in locis inhabitatis· ꝛ in locis
fetidis ꝓpter aerē attractū h̄itātes venenāt̄· Dicit nāq̄ʒ Auicē·
in· c· p̄mo ꝙ nulla res est magis inimica caloris īnati ꝛ cordis
q̄ʒ magnus fetor· a quo subito spirit⁹ vitalis a corde recedit· et
q̄nto cōplexio cordis ꝛ artariaꝝ alicui⁹ hoīs calidior fuerit ꝛ ra
rior tāto citi⁹ venenum tam bibitum q̄ʒ respiratum pimit ꝛ oc/
cidit· qm̄ calidum cor plus attrahit q̄ʒ frigidum de anhelitu· et
vie latiores sunt in artarijs calidi cordis q̄ʒ frigidi· ita ꝙ insq
amus passeres non occidit propter stricturam viarum ad cor·

hominum autē sic·qꝛ latiores habent vias per quas faciliꝰ est transitus spiritus venenati·ꝛ quāto uenenum de sui cōplexio/ne est calidius tanto deterius efficitur· dato in homine calidio/ri·qꝛ vtriusqꝫ caliditas se iuuat in vnū effectum·sed exhibitum in frigidiori natura suum tardat effectum· Uerumtamē tanta posset esse caliditas naturalis ꝙ etiā venenum calidum supera/ret ꝛ repelleret ꝛ ipsius nocumentū ꝓhiberet aut mortē·et inde est ꝙ multi homines uenenati vno cibo ꝛ eadē q̄ntitate in ea/dem cena aliqs moritur·ꝛ aliqs euadit·ꝛ aliqs excoꝛticatᷣ vel ī/firmatur·sicut ego q̄nqꝫ vidi in q̄dā cena fuisse quatuor uene/natos·cōmedentes singuli ferculum uenenatū· quoꝝ vnus fu/it mortuus statim·alius euasit om̄ino·reliqui duo infirmati fu/erunt ad mortē· qui ꝟo euasit animosus erat ꝛ calidi cordis· q ꝟo mortuus fuit minus calide cōplexionis· qui ꝟo infirmati fuerunt calidiores erant natura q̄ꝫ ille qui migrauit ꝛ minꝰ q̄ꝫ qui euasit.hoc autem non aliter esse potest nisi qꝛ calor naturalˀ qui mouet ad formā vite resistit inq̄ntum potest calidiori acci/dentali tam febrili q̄ꝫ calidi ueneni q̄ꝫ etiam calori pestilentia/li·ꝛ calori exitus·ꝛ dieꝝ canicularium qui omnes calores mouēt ad incierationem ꝛ dissolutionem compositoꝝ· Unde Auicen/na dixit in capitulo primo ꝙ nihil est quod resistat malis qua/litatibus ꝛ calori febrili plus q̄ꝫ calor innatus adeo ꝙ etiam ve/nenis calidis repugnat nō cōplexionaliter sed formaliter·quia calor naturalis informatus est regulatus ab anima nostra que mouet ad vitam mediāte calore naturali tanq̄ꝫ suo instrumen/to ꝛ ideo dicitᷣ ꝙ omne opus nature est opus intelligētie id re/gētis·vnde signanter natura dicitᷣ de calore tam a philosophis q̄ꝫ a medicis cū dicunt calor naturalis ꝛ nō frigiditas naturalˀ. et ꝓportionantᷣ ut dicit Dorachios astrologus ad Alcotodeuꝫ ·i·ad ꝯstellationem ꝛ locū celi qui dicitᷣ dator vite·Uenenuꝫ ꝟo frigidum datum in cōplexione hominis frigidi frigiditate vtri/usqꝫ cicius perimit q̄ꝫ datum in cōplexione calidiori· Sed si ue/nenum fuerit de illis q̄ a tota specie interimunt vt est napellus

⁊ eius gumi· et fel leopardi· ⁊ tyrus· tunc cõplexio bibẽtis vene num nihil impedit vel ꝯfert nisi pro tanto ꝙ in calido homine vie sunt latiores in transitu· in frigido ꝟo strictiores·

¶ De ꝑcustodia ⁊ cautela ne aut venena ꝓpinentur· aut propinata non noceant· Caplm· v·

Portet suspicantẽ aut timentem venenosam potionẽ uel cibum ut vtaᷣ de regimine duplici· ¶ Primuȝ est defensio cum cautela· ¶ Secundum est destructio assumpti ueneni cum uirtute· ¶ Defensio uero cum cautela est ut ante cõmestionem sue mẽse corã suis ferculis ⁊ potibus sint res discernẽtes ⁊ significãtes fore uenenũ si fuerit· Et hoꝝ est vnuȝ sicut cornua serpẽtis q̃ sudant in aduentu· s· napelli ⁊ tyri fellis leopardi· ⁊ non in alioꝝ uenenis· Et aliud est lapis quidam nomine prassius qui est matrix ⁊ palaciũ smaragdi· qꝛ in ipso īuenitur· est aũt uiridis habẽs uiriditatẽ spissã sicut prassium· ⁊ inuenitur aliquando cum rubeis guttis· ⁊ aliquando cũ albis· expertum est ꝙ preseruat reges a uenenis· Nam si lapis ille sit in mensa in qua uenenum ponitur ad ꝑsentiam ueneni nitorem statim amittit· ⁊ ipso ablato nitor reuenit· De hoc lapide dicitur in epistola Esculapij philosophi ad Octauianum ꝙ ipsum timet uenena ⁊ prelia· Unde ⁊ Alexander macedo in prelijs sepe habebat· Cũq; de India reuerteretᷣ se lauans in Eufrate deposito cingulo in quo lapis erat suspensus serpens quidã illum morsu abscidit uomuitq; illum in Eufratem· Et de hoc Aristo· dicunt mentionem fecisse in libro de natura serpentum Aliud est etiam quod scriptum est in libro Regum persarum· ꝙ si sculpire feceris in lapide ematitis virum genuflexum cinctuȝ serpente cuius caput teneat dextera manꝰ ⁊ caudã sinistra· posuerisq; lapidẽ hunc in aureo annulo ⁊ sub lapide posueris radicẽ serpẽtarie tritã portauerisq; hũc annulũ ab oĩni veneno ꝑseruat· qđ quidem qñq; ego ꝑparari feci ⁊ ad ꝑdictuȝ vsum seruari· ¶ Caueat etiam quis ne vasa quibus ipsorum vinum de-

fertur vł tenetur stent discoopta in cellariis vini. neq3 vnū dis cooptu3. qm̄ naturalit̄ oīe aīal venenosū lābit vinū ꝛ vasa vi ni. ꝛ qn̄q3 in eis suffocata sunt inuēta. Caueāt etiā fercula ꝛ po tus ꝛ ꝯfectiōes sapores habētia dulcissimos aut ꝯtrariissimos ꝛ dissuet⁹ ꝛ diuersoꝝ sapoꝝ qm̄ ī istis ꝯsueuerūt celare venenum Smaragdus etiā optīa quā si bufo intuetur exptu3 est ꝙ ipsius oculi crepitant ad p̄sentiā ipsi⁹ si teneatur. ī mēsa venena debi litat. ꝛ si in ore teneatur venenū virtutē īficiēdi dimittit. ꝛ si de tur trita in potu post uenenū ꝓptīe a morte liberat. et sit eius q̄ntitas scī. ii. qꝺ ego qn̄q3 sū expt⁹. ꝛ Auēzoar hoc īuenit in li bro trāslato pape Bo. scriptū est. Cōmedat etiā sepe an̄ omnem cibū castaneas cū ficub⁹ siccis. aut rutā cū auellanis. ꝛ nuces vi rides cum ruta. aut siccas nuces cū ficub⁹ siccis. aut calamentū recēs vł siccū ī fritellis. aut radicē diptāi tritā ꝛ cū vīo potatā. Precauet etiā ab oīni ueneno bibisse ieiunū ciatu3 vini puri op timi. in quo tpe musti in vna mēsura duo serpētes viui fuerint suffocati. p̄seruat etiā qꝺ ē exptu3 ut oīni mane accipiat. ʒ. ii. de tyriaca. q̄ ꝺī de terra sigillata. Fit autē sic. Recipe baccharꝝ lau ri. ʒ. iiii. terre sigillate. ʒ. i. terātur ꝛ cū melle dispumato librā. i. ꝯficitur ꝛ reponatur ī vase uitri. ꝛ sumatur ex ea inuicē. ʒ. ii. De structō ꝺo assūpti veneni sit ita. nā si licitū fuerit de specie ve neni tunc destruatur ꝑ medicinā ꝓpriatā illi veneno q̄ bezoar vocatur. ꝛ de hoc ego singulare faciā infra caplm̄ ad cognoscē dum vnūqꝺq3 venenū ꝑ signa ꝓpria et ibi docebo virtutes be zoarticas. Si uerꝺ ignoratū fuerit venenū aut medicus fuerit absens ꝛ dubitatū fuerit de veneno cuiuscunq3 fuerit speciei. tūc statī butiꝝ cū aqua calida sił dissoluta bibatur et cogatur euomere. et post uomitū cū butiro iteꝝ vomere cogatur cū aq̄ mellis et mundificato stomacho statī tyriaca magna exhibea tur. cū decoctiōe vini ī quo bulite sint radices diptami et sit ty riaca. ʒ. ii. et uinu3 vncias. ii. et nō cōmedat vsq3 ad. vii. horas. ꝛ tunc nutriatur reb⁹ vētosis. cū ficub⁹ et vuis passis. et auallā nis. et iure galline pīguissime vł agni ānalis. vł edi. Qꝺ si in

intestinis ardor uel dolor sentit̃ clistere inijciatur fctm̃ cum aq̃ mellis·dissoluta cū adipe anatis l'galline· ꝛ ꝓiecto clisteri iteꝝ clisterizet̃ cū lacte ouino calido·quo ꝓiecto cibet̃ iure supradcō si ꝟo adhuc morsus uel dolor ī stomacho vl' in ītest inis remāse rit tunc modicū balsami dissoluti in lacte trita vnū ciatū detur in potu· Hec enī liberant uenenatos si cito adhibeātur q̄ dicta sunt· Si ꝟo morsus aut gladius fuerit uenenatus stati supra morsū aut supra vulnus gallina viua euiscerata supponat̃·et reiteret̃ uiua aut ore alicuius sclaui vl' serui sugatur loc⁹·et os serui abluat̃ sepe cū vīo in quo diptamus fuerit cocc⁹·deinđ ty riaca magna loco supponatur·ꝛ cū fuerit tyriaca exiccata iterū alia recens ponat̃ donec loc⁹ nō plus tyriacā desiccet·Si ꝟo lo cus morsus·siue vulnus venenatum fuerit siccus tunc tyriaca nō apponatur·sed loco tyriace lactucella sup vulnere alligetur. ꝛ īnouetur totiēs quoad locus fuerit humectatus· ꝛ tunc sani/ tas erit introducta quātū est tyriaca exiccat tm̃ ꝛ lactucella hu mectat ampli⁹· ¶ Intelligat vestre scĩitatis reuerētia ꝙ septem sunt herbe quaꝝ cuiuslibet natura vniuersalis cuius interest speciē cuiuslibet plāte singulari ꝛ specifica virtute dotate nō a cōplexiōe elemētari·qꝛ calida vel qꝛ frigida vel qꝛ sicca·vel quia humida·sꝫ qꝛ talis ꝛ a natura vl' mediāte stella sic dotata dona uit virtutē liberādi a venenosis cibis ꝛ potib⁹ ꝛ letali veneno ex uulnere siue morsu· ¶ Pr̄ia quaꝝ est yppericon· q̄ alio nomi/ ne herba dicitur pforata quā Achilles oraculo Apollinis in exer citu troianoꝝ dicitur īuenisse·ut Plinius ait ¶ Secūda est vĩn cetoxicū· ¶ Tercia enula·Quarta rafanus· ¶ Quinta dipta/ mus· ¶ Sexta aristologia longa ꝛ rotūda· ¶ Septima lactucel la·quaꝝ vnūq̄ꝙ dicit̃ eq̄pollere tyriace ita ut vulnerib⁹ vene/ nosis succus alicuius p̄dictaꝝ datus in potu vulnera veneno ī fecta purget ꝛ saluet· ꝛ p istū modū om̄es antiq̄ talia curabant vulnera anteq̄ꝫ tyriace haberēt noticiā·Morsus ꝟo ab animali bus uenenosis curat q̄libet p̄dictaꝝ tyriaca ꝛ morso loco suppo sita· ¶ Venena ꝟo bibita curat puluis factus ex qualibet p̄dic

tarum· ꝛ datus in potu cũ vino vl' aq̃ mellita· ¶ Dicit preterea Auicen· ꝙ stercus galli bibitũ cũ aqua statim ꝑ vomitum omne venenũ educit· Et lac asine cõmestum ꝓhibet virtutem ꝓfundari ueneni ita ꝙ in quo prandio vel cena asinũ lac fuerit bibitũ vl' cõmestũ nullũ ꝑter napellũ possit nocere uenenũ· ¶ Tyriaca autẽ omni ueneno cõplexionali ꝛ specifico ꝛ napello directo opponit̃ ꝛ ꝯtrariatur· ſm totam speciẽ·i·ſm bonam ꝑmixtionem medicinaꝝ q̃ intrant in ꝯfectione artificiali tyriace a qua resultat quoddã diuinũ ꝛ formale destructiuũ omis veneni· ut infra in speciali dicetur· Detur autẽ de ipsa·ʒ·ii·uel·iii·trib⁹ diebus ꝯtinuis·qꝛ toxicũ resoluit· ꝛ sudorẽ ꝓuocãdo liberat·
¶ Terra etiã sigillata aut in cõmestione aut post cõmestionem bibita uel cõmesta hanc habet ꝓprietatẽ ꝙ si venenũ inueniat in stomacho ipm ꝑ vomitũ expellit· Si ꝟo post eã uenenum ex bibeat̃ nũq̃ ꝑmittit ꝑ corpus pambulare ita vt deniq; cor defẽdat ꝛ eius humiditates custodiat· q̃re reges ꝛ ꝑncipes de partibus oriẽtalibus ꝛ meridionalib⁹ ubi·s· exhibẽdi venena clandestino vt omnes moriant̃ hec ꝑnities nefandissima peccant accepit originẽ ꝛ inualuit cottidie vsq; nũc semp in suis cenis et prandijs terrã cõmedunt sigillatã· ꝛ ideo sigillo regũ talis terra sigillebatur·inde terra sigillata est vocata· nũc autẽ perijt fides sigilloꝝ qm̃ tam inlegalis q̃ elegans ad nos sigillata portatur· ¶ Et est sciẽduz ꝙ Rasis ꝛ ipsa experiẽtia hoc testatur· Dicitur ĩ libro diuisionũ ꝙ ad uenenũ napelli paꝝ tyriaca aut nihil prodesse videtur. Quapropter ad aliud remediũ prorsus est ꝯfugiẽduz· ꝛ nõ in tã pauco tpis spacio in quo necesse est napelli virtutẽ ne ad cor trãseat impedire ꝯtẽpnere artẽ medicine in specie tyriace qđ est· qꝛ si nõ citissime ĩpediatur moritur hõ in vna die vel in tribus. sed de hoc infra dicetur vbi singulares medicinas ad singulare venenum inducam··

terra sigillata

¶ De signis ꝛ curis cuiuslibet singularis ueneni ꝓpinati. Et ꝑmo de argento viuo· ·C·vj

Ille q̄ argentū viuū sumpserit dolorē patietur intestinorū
& laterū· aut grauedinē· & ad vltimū pducit ad epilensiā vl'
ad appoplexiā· & tūc cadit & iterficit· qd̄ si fuerit extīctū vl' sub/
limatū corrosionē facit intestinorū· & morsurā· & fit grauedo līg
ue· & stomachi· & apostematur cor· & moritur Et eius cura est cli
stere cū adipe anatis· uel butiro· & deinde reiteretur cū aq̄ mell'
& si fuerit redditum q̄ fuerit extīctū vl' sublimatū uomit⁹ puoce
tur· & hoc statī anteq̄ȝ ad intestina descēdat qm̄ tunc penit⁹ in/
testina excoriaret & sanguinē exire faceret· & tenasmō īduceret·
tūc enī cū clisterib⁹ solū essȝ intēdere· & expedita argēti euacua
tōe erit ītēdēdū ad accidētia derelicta q̄ tria esse ꝯsueuerūt· vnū
mala cōplexio humida & frigida ī intestinis. scdm̄ est debilitas
cordis & tremor· terciū vulnera in stomacho vl' ī intestinis· Et
p̄mo opponem⁹ nos cū reb⁹ ꝯfortatiuis stipticis calidis & desic
cātib⁹· dabim⁹ ergo tūc mirrā & castoreū decoctā in vīo· & sali/
uam et rutā tritā· & cū aq̄ in q̄ nuces cip̄ssi sint bulita potui ppi
nabim⁹· Et ad scdm̄ opponem⁹ nos cū exhibitiōe diamargari/
ton· & diamusci amari. Et tercio opponem⁹ nos cū medicinis si
gillātib⁹ vulnera assūptis p clistere si fuerūt vulnera ī ītestinis
In potu si fuerit ī stomacho & horū sūma erit trifera mior· aut
vinū rubeū in quo mirabolani cocti fuerīt· & si vrina fuerit re/
tenta & ex potu argenti viui tūc ponem⁹ eū ī balneo aq̄ calide·
& postea supponem⁹ vesice spōgiā infusā in decoctiōe iuniperi
& seminis apij· plurib⁹ vicib⁹· & dabim⁹ ī potu vinū purū opti/
mum· in quo bulita fuerit radix ciperi· & vngem⁹ sumen & testi
culos cū oleo rutacio· & iuniperino· Et eius bezoar est costus·

¶ De Gipso· ·C·viij·

Ille cui datum fuerit in potu gipsum habebit difficulta/
tem anhelitus· & frigiditatē in stomacho· & stipticitatē vē
tris· & labia alba aut mortificata· Et ei⁹ cura erit vt bibat aquā
calidā cum bitiro· et euomat· Deinde bibat iterum aquam cali/
dam cum melle· & euomat· Et postea sibi detur in potu metri/
datum· ℥· ii· cum optīo vino· & si stipticus remāsit clisterizetur

cũ adipe anatis ⁊ oleo· ⁊ vngatur vẽter cũ oleo de kerua· Et ei⁹ bezoar est sterc⁹ muris tritũ ⁊ bibitũ ⁊ detur ex eo cũ vīo· ʒ· i·

¶ De scoria eris· ·C· ix·

Ille cui datũ fuerit scoria eris ī potu mltũ assellabit aut momet ⁊ cũ dolore ⁊ punctiõe in intestinis ⁊ stomacho· ⁊ ei⁹ cura erit balneum in quo bulita sint capita hircoꝝ uel limace· ⁊ dare ī potu succũ mẽte· ⁊ vngere stomachuz ⁊ vẽtrẽ cum oleo rosato calido· ⁊ eius bezoar est succus accori bibatur· ʒ· ii· cũ vino

¶ De scoria ferri· ·C· x·

Ille cui datuz fuerit scoria ferri· aut eius erugo exiccatur cottidie· ⁊ uẽter adheret renibus· ⁊ marasmũ patitur· Et eius cura est humectare totum corpus cum balneis in quibus testudines sint bulite· ⁊ clisterizetur uenter cũ decoctione pedũ edoꝝ· aut cum aqua maluauisci· ⁊ cõmedere butiꝝ recens ⁊ iura pīguia· Et eius bezoar est lapis magnetis tritus· ⁊ datus in pillulis· cũ tantundẽ de succo mercurialis ⁊ blitis in moduz pillulaꝝ· ⁊ sit dosis magnetis ī uice· ʒ· i· ¶ de lapide magnetis· c· xj

Ille cui datus fuerit lapis magnetis nõ ꝯsolatus efficitur lunaticus ⁊ melãcolicus aut heroicus· Et ei⁹ cura est ut detur in potu limatura auri ⁊ fragmenta smaragdi sil'ana· s· cũ uino· et clisterizetur cum lacte ouino ⁊ oleo de amigdalis dulcibus· et est bezoar eius smaragdus trita ⁊ data in potu tribus vicibus in nouem diebus· ¶ De lapide lazuli· ·C· xij·

Ille cui datus fuerit in potu lapis lazuli nõ lotus patietur submersionem stomachi· ⁊ tristiciã· ⁊ solitudinẽ Et eius cura est bibere lac recẽs mulctuz asine oī mane vsqꝫ ad dies· xij· ⁊ cõmedere auiculas assatas in speto· Et eius bezoar est carabe trituz scī. ii. ⁊ datum in potu cum vino·

¶ De arsenico sublimato· ·C· xiij

Ille cui datum fuerit arsenicum sublimatuz patietur excoriationem intestinorum· et stomachi· ⁊ arsurã· et dolores mordicatiuos· et sitim· et linguã habebit exiccatam. et expuere nõ poterit· et demum sincopim patietur· Et eius cura

est ut bibat butiꝝ cum aqua calida·ī qua semīa rape sint cocta· et euomat et clisterisetur·et deinde cuȝ oleo de amigdalis dul/cibus om̄i die bis·et cibetur iure galline pīguissime· Et ei⁹ bezoar est cristallus trita subtiliter·et data ī potu.ʒ·i·cum oleo ꝺ amigdalis dulcib⁹·et si nō fuerit sublimatū erunt accidētia remissiora et cura eadē·

De Litargiro·C·xiiij·

Le cui litargiꝝ datum fuerit ī potu nō pterit egerere et p vomitum emittet et ꝙ insueuerat p secessuȝ· Et eius cura est cura colice p clistere iniectuȝ factum ex aqua mellis et adipe galline vl̄ anatis·et dare in potu oleū amigdalaꝝ dul/cium·et cōmedere ficus siccas añ cibuȝ·et inungere stomachuȝ cum succo apij·et vētrē cum butiro· Et ei⁹ bezoar est semē cber ue tritum et datuȝ ī potu·ʒ·ii·

De cerusa· C·xv·

Le cui datum fuerit cerusa ī potu patietur uomitum al/buȝ et cerusa et dentes nigros et dolorē uētris grauatiuū et egeret sāguinē·et hēbit tenasmonē·Et ei⁹cura erit uomit⁹ p uocat⁹ cuȝ aq̄ in q̄ semīa rape et atriplicis sint bulita·et deinde clisterizare uētrē et cum brodio cauliuȝ coctoꝝ et oleo sine sale· et dare ī potu metridatum aut tyriacā cum optīo vīo· Et eius bezoar est potus vini albissimi puri ꝓpe inebriationem·

De calcucecbumenō·i·uiride eris· ·C·xvj·

Le cui calcucecbumenō·i·uiride eris datuȝ fuerit in potu opilatiōeȝ et suffocationē pulmōis et anbelit⁹ hēbit· et q̄si nō poterit respirare et patietur solutionē ꝯtinuitatis in interi orib⁹·et vulnera et ulcera ī intestinis et punctiōes corrosiuas Et ei⁹ cura erit statī cum uomitu ꝓcurato cum butiro et aq̄ ca lida·et sepe reiterato·et deinꝺ inijcere clistere fctm̄ cuȝ lacte asi nino et oleo de amigdalis dulcib⁹·et deinꝺ dare in potu de ter ra sigillata·ʒ·i·cuȝ uino albo·et deinde si nō ꝓfert fiat balneum in tina·ubi sit oleum oliuaꝝ in tāta q̄ntitate ꝙ attingat ad sto machū·Et ei⁹ bezoar est corall⁹ rube⁹ trit⁹ et datus in potu cū uino·ʒ·ii·

De plumbo usto· ·C·xvii·

Le cui datum fuerit plumbuȝ ustum nō pōt loq̄ et moritur suf

focatus et uox ei⁹ nõ audiť nisi sicut plũbũ· et ei⁹ labia ⁊ ligua plũbina sunt· Et ei⁹ cura est dare ĩ potu tyriacã magnã. ʒ·ii· omĩ die usq; ad·vii·dies cũ aq̃ mell· ⁊ ĩduere pelles vulpĩas·vł ouinas nouas ⁊ ĩtrare vẽtrẽ mule vł asine calide·⁊ reiterare introitũ sepe· Et ei⁹ bezoar sunt grana citroꝝ mũdata ⁊ trita· et data in potu cum uino decocto dulci·ʒ·ii·

¶ De azuro aut minio·aut zenabrio· ·C·xviij·

Ille cui datũ fuerit azuꝝ aut miniũ·aut zenabriũ·patieť vomitũ ⁊ vẽtris stipticitatẽ·⁊ ĩ vomitu discerneť p colorẽ vnũ qđq; ipoꝝ·Et cura oĩm p̃dictoꝝ est eadẽ·deť ergo ĩ potu butiꝝ cũ aq̃ calida in q̃ semĩa rape sint bulita ⁊ euomat post uomituz spõtaneũ·deinđ clisterizeť cũ aq̃ mellis et oleo· Et ei⁹ bezoar ẽ spodiũ qđ fit de ebore cõbusto datuz in potu cum uino·ʒ·ii·

¶ De Realgare· C·xix·

Ille cui datũ fuerit realgar ĩ potu patieť sitĩ ⁊ extuationez ⁊ exiccationẽ ⁊ ꝯsũptiõz humiditatis ita q̧ nisi ei succurrať aut moriť· aut paralitic⁹ ⁊ ꝯtractus remãebit·Ego vidi ⁊ curaui iuuenẽ cui datũ fuit cũ epate porci assato realgar tritũ ⁊ euasi mortẽ ab eo·⁊ remãsit circa oẽs iũcturas q̃si ĩmobilis ex nimia siccitate·⁊ ei⁹ cura ẽ uomit⁹ cũ butiro ⁊ aq̃ calida sepe iterat⁹ ⁊ clisteria cũ lacte asine iterata·⁊ dare ĩ mane ĩ potu oĩ die vncias ·v·de lacte asinino·⁊ cibare eũ biconib⁹ p̃guib⁹ ⁊ vngere totuz corp⁹ ex oleo de amigdalis dulcib⁹ ⁊ sedare sitĩ ip̄ius cũ iuleb· Et ei⁹ bezoar est oleũ de nucellis pini datuz in potu statĩ vł in p̄ma die·vncias·iiii·

¶ De Cicuta· ·C·xx·

Ille cui dat⁹ fuerit ĩ potu succ⁹ cicute stuporẽ ⁊ sensũ pdet· et ex eo socrates ab atheniẽsib⁹ fuit ĩterẽpt⁹·⁊ ei⁹ cura est ĩ potu sumeĩ tyriacã·ʒ·ii·dissipataz cũ decoctiõe diptami. Et ei⁹ bezoar ẽ gẽtiana trita ⁊ data ĩ potu·ʒ·ii·cũ vĩo·

¶ De succo Titimalloꝝ·c·xxi

Ille cui datus fuerit succus titimalloꝝ patieť fluxũ vẽtris·⁊ uomitũ·⁊ accñtia colerice passiõis·⁊ ei⁹ cura erit tyriaca magna cũ vĩo ĩ quo diptam⁹ fuerit bulit⁹·Et ei⁹ bezoar ẽ munia trita ⁊ potata cum vĩo·ʒ·i·

¶ De succo cucu

meris asinini. C.xxij.

Ile cui datus fuerit in potu succus cucumeris asinini patietur excoriationē in gutture. et solutionē vētris. et dolorem intestinorum. Et eius cura est tyriaca magna cū decoctiōe baccharum lauri. et melle. ʒ. ii. Et eius bezoar est succus mente. vnci. i.

De succo vsnee. C.xxiij.

Ile cui succus vsnee datus fuerit patiet decursū humiditatū superfluarum ad os et guttur ita ut strāgulari videat propter qd hec herba strāgulator adhip. i. lupi uocat. strāgulat enī lupos ipsā cōmedentes. Et eius cura sumere in potu de terra sigillata statī. ʒ. ii. cū aq calida. et euomere. deīde post illd accipe de tyriaca. ʒ. ii. cū vīo decoctiōis gētiane. et ei9 bezoar ē aristologia lōga

De radice bothormarien. C.xxiiij.

Ile cui succus aut radix bothormarien datus fuerit ī potu patiet strangulationē et qsi suffocationē. propter qd uocatur panis porcorum. Et eius cura est bacchelauri trite. ʒ. ii. dare in potu. Et eius bezoar est pip albū tritū. ʒ. ii.

De succo coriādri C.xxv.

Ile cui succus coriādri datus fuerit patiet qsi destructionē intellect9 ac sicut ebri9 videat. et tandē morit stupide. et ei9 cura est tyriaca magna. ʒ. ii. cū optīo vīo. et ei9 bezoar est herba que dicit vincetoxicū data in potu. ʒ. ii.

De succo mandragore. C.xxvj.

Ile cui succus mandragore. aut poma eius. aut radix eius data fuerit in potu ruborem in facie et in oculis et stuporē in mente. et mētis alienationē et amentiam et somnū profundū patiet. et eius cura erit sumere in potu statī tyriacā magnā distēpatā cū optīo vīo. et tardare cōmestionē p diez vnā et bibere optimū vinū purum et odorare acetū forte. et ei9 bezoar est radix rafani cōmesta oī die usq ad tres dies cū pane et sale.

De succo papaueris nigri. C.xxvij.

Ille cui datus fuerit succus papaueris nigri patietur stuporem mentis et dormitationem et hebeciam. sicut illi qui oleum commedunt. Et eorum cura est bibere tyriacam

magnam ꝛ dyacastoreum· aut oppopiram· aut confectionem de anacardis· dragmas duas cum vino. Et eius bezoar est alleum crudum cōmestū·

¶ Capitulum· xxviij· De Opio·

Ille cui datum fuerit opiū in potu si cogatur vomere apparebit odor opij in uomitu ꝛ erit ebes ꝛ piger· et dormitās absq; sensu ꝛ nō ītelligēs neq; sentiens· ꝛ si nō succurrat̄ ei morietur· Et eius cura est potare altissimū vinum ꝛ fricare extrema cum nitro ꝛ sapone· ꝛ ꝓuocare sternutationez cū pipere intromisso in nares· Et ei⁹ bezoar est castoreū tritū ꝛ datū ī potu cū vino. ℥ ii·

¶ De succo scamonee· c· xxix

Ille cui succus scamonee dat⁹ fuerit in potu· patietur cordis defectuz ꝛ sincopim· ꝛ sitī· ꝛ extuationē· ꝛ dissenteriā· ꝛ febrē· Et eius cura est potare aquā ordei sepe· ꝛ ingredi balneū aque tepide· Deinde post illud bibere sirupuz rosatum ꝛ buglossatuz tota die· ꝛ ꝓuocare somnū ꝛ odorare nenufar· ꝛ rosas· ꝛ mirtum· ꝛ cibari cū cibo facto cum sumach vel berberis· ꝛ emplastrare ventrē ꝛ stomachum cum pulpis citoniorum· Et eius bezoar est herba que vocatur ribes· ꝛ ei⁹ succus·

¶ Capitulum· xxx· de apio risus·

Ille cui datum fuerit in potu apium risus facit hoīez extra mentem ꝛ ꝯtinue ridet ꝓpter hoc vocatur apium risus· Et eius cura est ꝓuocare somnuz cum potu boni vini inebriātis· Et eius bezoar est succus mellisse· cum aceto dat⁹ in potu·

¶ De succo cherue· C· xxxj·

Ille cui succus cherue datus fuerit patietur vomituz ꝯtinuū ꝛ dolorē vētris· Et eius cura erit tyriaca magna data in potu. ℥ ii· cum vino optimo calido· Et eius bezoar est ypericon·

¶ De succo napelli· C· xxxij·

Ille cui succus napelli· siue eius fructus· siue de eius substantia datus fuerit · in spacio vni⁹ diei aut trium moritur· ꝛ patitur ante hoc sincopim· ꝛ defectum cordis· ꝛ denigrationem ꝛ defuscationē paulatiue omniuz mēbrorum· ꝛ deinde tumet totuz corpus· ꝛ oculi eius foras prominēt·

ꝛ linguam in oꝛe ꝯtinere non poteſt· Succurrat̃ ergo inſtanti dando terrã ſigillatã diſtẽperatã cum butiro ꝛ aquã ꝛ euomat· ꝛ ſtatim exhibeat̃ ſmaragdus optima trita·ʒ·ii·cũ uino·ꝛ ſuper coꝛ ponatur ſiricum tinctũ in grana infuſum in ſucco bugloſſe ꝛ aqua roſata·ꝛ reiteret̃·ꝛ deinde ſerui ſugãt cũ oꝛe extremitates coꝛpoꝛis·ſed ipſi moꝛient̃ niſi acceperint de ſmaragdo·ꝛ ei⁹ bezoar eſt mus qui naſcit̃ in radice napelli· exiccat̃ ꝛ datur ex eo in potu·ʒ·ii·

¶De ſucco oleandri·Capl'm·xxxiii·

Ille cui ſuccus oleãdri ꝛ eius coꝛnua vel eius coꝛtex data fuerit in potu patietur ſincopim ꝛ tribulationẽ coꝛdis·et anxietatẽ·Et eius cura eſt ſumere dyacaſtoꝛeum datũ in potu ·ʒ·ii·Et eius bezoar eſt granum iuniperi tritũ in q̃ntitate·ʒ·ii· cum vino·

¶De ſucco mezereon· ·C·xxxiiij·

Ille cui ſuccus mezereon datus fuerit in potu patiet̃ fluxũ uẽtris·ꝛ ſiti·ꝛ anxietatẽ ꝛ excoꝛiationẽ inteſtinoꝝ· Et eius cura erit ſirupus roſatus cũ aqua oꝛdei ꝛ odoꝛare fruct⁹ frigidos ꝛ odoꝛiferos·Et eius bezoar eſt oꝛiganũ aſſatũ ꝛ bibitum·

¶De ſucco ellleboꝛi· Capl'm·xxxv·

Ille cui ſuccus elleboꝛi datus fuerit.aut radix eius. patietur ſtrãgulationẽ gutturis ꝛ p̃fationẽ· ꝛ foꝛtaſſis ſuffocatur ſubito·ꝛ ideo vocat̃ ſtrangulatoꝛ carnis· Et ei⁹ cura eſt ſumere in potu ſtatiʒ aquã mellis·ꝛ q̃eſcere in loco ſepato·ꝛ deinde det̃ bezoar eius q̃ eſt flos nenufaris ſiccus ꝛ trit⁹·ʒ·ii·

¶De Alfeſſira· ·C·xxxvj·

Ille cui alfeſſira data fuerit patiet̃ excoꝛiationẽ vẽtris·et uomitũ·ꝛ ei⁹ cura erit dare in potu aquã mellis· Deinde tribuere citoniũ aſſatum·Et eius bezoar eſt anagallus·

¶De ſucco bꝛionie· ·C·xxxvij·

Ille cui ſucc⁹ bꝛionie datus fuerit patiet̃ ſcotomiã ꝛ ſtoliditatem·ꝛ anguſtiã ſpiritus·Et eius cura erit tyriaca·ʒ·ii·cũ vĩo decoctiõis enule·ꝛ ei⁹ bezoar eſt pip·

¶De coꝛnib⁹ ſpice·c·xxxviij

Ille cui coꝛnua ſpice data fuerit patiet̃ toꝛtionẽ vẽtris ꝛ nauſeã·ꝛ ei⁹ cura ẽ tyriaca·ʒ·ii·cũ decoctiõe vini in

quo diptamus sit bulit⁹. ¶De cornuis oleandri. C. xxxix.

Ille cui data fuerit cornua oleandri. aut q̄ cōmederit assa turam in veru exciso ex oleandro. aut q̄ dormierit sub vm bra oleandri. aut qui biberit aquā fluminis sub cui⁹ ripib⁹ cres cit oleāder cui⁹ copie est ī insula sardinee. ⁊ ego exptus sū illud ⁊ uidi patiēt̃ extuationē ⁊ amentiā ⁊ rugitū uētris. ⁊ si balneuꝫ fuerit calefactū ex oleandro balneatus sincopim patietur ī bal neo. ⁊ eius cura ⁊ bezoar dicta sunt supra ī. c. de succo oleandri.

¶De cornibus bedeguar. C. xl.

Ille cui in potu data fuerint cornua bedeguar patietur diffi cultatē trāsglutiēdi. ⁊ eius cura est lambere oleū de amigda lis dulcib⁹. ⁊ ipsi⁹ bezoar sūt mora celsi. ¶De anacardis. C. xlj

Ille qui sūpserit anacardos patietur incēsionē ī gutture uehemētem. ⁊ qn̄qꝫ inflabitur ⁊ acutā faciet egritudinē. ⁊ mentis alienationē. ⁊ ei⁹ cura est cū rebus vnctuosis sicut oleo amigdalino. sissamino. ⁊ butiro. ⁊ lacte. ⁊ iurib⁹ gallinaruꝫ. ⁊ si dolorē habebit in intestinis tūc ꝯueniēs est balneū. ⁊ si inducūt febrem acutā tūc est ꝯueniēs uti attenuāte dieta ⁊ frigida ⁊ hu mida. ⁊ si fuerit mētis alienatio ꝓuocetur somn⁹ cū semīe lactu ce ⁊ papauere albo. ⁊ ei⁹ bezoar sunt grana pini torrefacta ⁊ cō mesta. ¶De nucibus ⁊ auellanis. C. xlij.

Ille q̄ cōmederit nuces aut auellanas rancidas patietur accidētia mala. s. nauseā ⁊ deiectionē appetitus. ⁊ vomitū ⁊ debilitatē virtutū animaliū. ⁊ ei⁹ cura erit rob citonioꝝ ⁊ rob pomoꝝ. ⁊ si acciderit ei eructatio habēs odorem lini putrefacti tunc posset mori. ⁊ eius cura erit dyaciminū vel dyapeperion. ⁊ det̃ ei in potu vinū puꝝ. ⁊ fomentetur stomachus cū oleo nar dino. ¶De malo castoreo. C. xliii.

Ille cui in potu datū fuerit malū castoreū patietur clamorē ⁊ rixam ⁊ dolorē. ⁊ linguā habebit foris ꝓminentē ⁊ febreꝫ Et eius cura erit uomit⁹ cū butiro ⁊ aqua mellis. donec vomit⁹ minime habeat odoreꝫ castorei. deīde det̃ ī potu rob moroꝝ aut limonum. Et ei⁹ bezoar sunt semīa coriandri assata ⁊ trita. ʒ. ii

¶ De malis fungis.
Capitulum.xliiij.

Ile qui cõmederit malos fungos ꝛ pcipue q nati fuerĩt sup ferro aut sup anabulla vł malo terre.vł in locis ter/ maꝝ pfocabitur.et dolorem patietur in pectine ꝛ phibebitur ei vrina.et dolores habebit in ventre.ꝛ si odorauerit malũ fungũ ꝛ tubera mala. patietur epilensiã.ꝛ fortassis morietur. Et ante illud erit ei ppinandum vinũ optimũ in quo pip nigruz sit bu litum.ꝛ deinde clisterizare ipsum cũ aqua mellis ꝛ sale.ꝛ fomen tare femur cũ oleo nardino.et eius bezoar qñ decoquuntur fun gi aut cõmeduntur sunt pira incisa in frustra ꝛ simul decocta. ꝛ bezoar post cõmestionẽ ipsoꝝ est alleum crudum.

¶ De nuce uomica. .C.xlv.

Ile qui nucem uomicã biberit vel cõmederit habebit uomi tum pessimũ ꝛ dissolutionẽ virtutis. ꝛ eius cura est rob citonioꝝ ꝛ mirti ꝛ potus alti vini. ꝛ eius bezoar est cortex citri.

¶ De coloquintida. .C.xlvj.

Ile qui coloquintidã solitarie natam in arbore sua cõme/ derit venenũ letale sũpsit.et nisi succurrat ei subito morie tur in tercio die.et ei9 cura et bezoar sił et seł est smaragdus op tima trita et data in potu.ʒ.ii.

¶ De fico pharaonis. .C.xlvij.

Ille qui cõmederit ficus pharaonis statim patietur fe/ brem et fractionem totius corporis. et uidebitur ei ꝙ sit ydropicus.et hoc ego uidi in Sardinia in iudicatu galurie.ubi istarum ficuum est habundantia ꝙ qui vnam com medebat patiebatur vnam febrim.et qui duas.duas.et qui tres patiebatur trinam febrim.et utplurimum iste febres erant ter/ tiane.et cura eius est aqua ordei parata. aut serum caprinum. et eius bezoar sunt grana siue semina cucumeris mũdata et tri ta.et data in potu.ʒ.ii.

¶ De semine iusquiami.
Capitulum.xlviii.

Ille cui in potu data fuerit semia iusqami patiet̃ ebrietatẽ z mẽtis alienationẽ z stuporẽ z immobilitatẽ oĩm mẽbrorꝫ z eius cura est pip longũ tritũ z datũ·ʒ·ii· z eius bezoar sũt grana fisticorꝫ cõmeste uel bibita·

¶De granis cocbognidij·c·xlix

Ille cui in potu data fuerit grana cocbognidij patiet̃ vomitũ z fluxũ vẽtris z tribulationẽ in stomacho· z eius cura est tyriaca magna·ʒ.ii·cũ vino·z bezoar eius amigdale amare·

¶De bacchalauris rancidis· ·C·l·

Ille q cõmederit bacchalauras rancidas patiet̃ accidẽtia q̃ patit̃ q cõmederit nuces rancidas z cura ei⁹ z bezoar erũt similia·

¶De catapucia· ·C·lj·

Ille q cõmederit catapucias patiet̃ accidẽtia q̃ patit̃ q biberit girasolẽ· q̃ superi⁹ dicta est chensa· z cura eius z bezoar sunt eadem·

¶De semine vitice· ·C·lij·

Ille q cõmederit semẽ vitice patiet̃ gutturis z oris· z lingue excoriationẽ z arsurã z ardorẽ i mictu· z ei⁹ cura erit oleũ amigdalinũ dulce potare·z ei⁹ bezoar sunt grana citoniorꝫ trita z potata cũ aq̃ calida·

¶De semĩe papaueris nigri·c·liij.

Ille qui biberit uel cõmederit semina papaueris nigri patietur accidẽtia q̃ patit̃ q opiũ sũpserit licet remissiora·z cura z bezoar idem sunt·

¶De semine ellebori· ·C·liiii·

Ille q biberit vel cõmederit semẽ ellebori patiet̃ accidẽtia q̃ patiet̃ qui succũ aut radicẽ ellebori biberit. z cura z bezoar est vna·

¶De semine cicute· Capitulum·lv·

Ille q biberit semẽ cicute patiet̃ accidẽtia illa q̃ passus fuit q succũ eius biberit z licet magis remissa·z cura z bezoar eadem sunt·

¶De semine humidi coriandri·C·lvi·

Ille qui biberit vel cõmederit semina humida coriãdri patietur accidẽtia ꝯsimilia q̃ patitur q succũ eius biberit· z ei⁹ cura z bezoar sunt eadẽ·

¶De semĩe serpẽtarie· C·lvii·

Ille q cõmederit semẽ serpẽtarie patietur stridorem z pũctionem gutturis z dentiũ z supertuationẽ z feruorẽ·z ei⁹ cura est butirꝫ recens bibitũ ·z eius bezoar est succus farine ordei de

cocte ī aqua· ¶ De morsib⁹ aut pūcturis ab aliqb⁹ aīalib⁹ uene

I ꝟo aliqs morsus aut pūct⁹ fuerit ab aliquo nosis·c·lviij aīali uenenoso ꝛ ignoret cuius sit punctura tūc stringat̃ locus pūcture ꝛ ponātur sup ipsū uē tose cū scarificatōe ꝛ sugatur locus cū ore seruoꝝ· ꝛ deinde sup locū ponat̃ cancri triti· ꝙ si locus uenire ceperit ad corruptionē abscīdatur mēbꝝ si fuerit loc⁹ apt⁹ aut mēbꝝ aptū abscisioni ꝙ si nō cauterizet̃ nā qn̄ inceperit locus denigrari aut putrefieri erit signū ꝙ punctura fuerit animalis pnitiosi· dū autē nō inceperit tēdere ad putrefactionē ꝛ corruptionē ꝗuis sit uehementis doloris cū nonduȝ sit ei velox pambulatio in corpore nō est malū nisi punctura fuerit iuxta cor·aut iuxta artariam magnam·

¶ De morsu vipere· ·C·lix·

Ille ꝟo quē momorderit uipera sūma medicinaꝝ ꝛ bezoar ē ei tyriaca magna· ꝛ fortassis ꝯfert metridatū ꝛ medicamen de asafetida ꝛ butiꝝ uetus· ꝛ medicamen de herbo· ꝛ cōmestio alleoꝝ·ꝛ potus vini puri· ¶ De morsu scorpionis·C·lx·

Ordicationi autē scorpionū ꝯfert vaporatio olei ꝛ alleorū ꝛ tyriaca dyatesseron·ꝛ oleū antiquū linitū·ꝛ eius bezoar est corpus scorpionis contritum ꝛ suppositum loco·

¶ De morsu araneaꝝ· ·C·lxj·

Ordicationi araneaꝝ ꝯfert succus pomoꝝ aut piroꝝ ·aut opositio ferri frigidi iterati·ꝛ ei⁹ bezoar est endiuia·

¶ De morsu Rutele· ·C·lxij·

Ordicatiōi aūt rutele ꝯfert balneū calidū valde ꝛ sepeliri in arena aut cinere calido ꝛ bibere puluerē de nigella·

¶ De morsu apum· ·C·lxiij·

Ordicationi autem apum ꝛ puncture ꝯfert epithima cum bolo armeno ꝛ aceto ꝛ cāfora· ꝛ qui manus suas ꝛ faciem succo malue abluerit non punget̃ ab apibus·

¶ De mordicatione animalium ·C·lxiiij·

I autē mordentia aīalia aculeos aut dentes in locis morsis dimiserint tūc oportet ut locus fricet̃ cū oleo ꝛ cinere suaui

ter·deinde fiat emplastꝝ sup locū ex fermēto cū oleo ꝛ sic aculei uel dentes uenenosi educent̃·

¶De morsu canis·C·lxv·

Si autē aliquis morsus fuerit a cane ꝛ dubitet̃ vtꝝ fuerit rabiosus uel nō·fricet̃ bucella panis sub loco morsure. ꝛ deinde illū exhibeat alijs canib⁹ quē si rēnuerit rabiosus erit·si ꝟo cōmederit minime· Signa aūt ꝙ sit rabiosus ꝑter hoc sunt ꝙ canis linguā suā ꝓijciat extra·ꝛ intromittat caudaꝫ suā inter coxas suas·ꝛ raucā habeat uocē·ꝛ ꝙ abhorreat sanos ꝛ uiros·ꝛ ꝙ mordeat dn̄os dom⁹ sue· ꝛ om̄es q ei obuiāt·ꝛ fugiāt ab ipso canes·ꝛ q morsus est nisi p̄caueat ꝛ curet̃ infra·xl·caniculares dies efficiet̃ ydrofiorbicus·i·timēs aquaꝫ qđ est qꝛ ꝓpter rabiem efficit̃ siticulosus ꝛ appetit ad aquam. ꝛ cū viderit eā ymaginabit̃ canes esse in aqua·ꝛ moriēs siti p̄ timore īmaniū canū fuget aquā ·ꝛ tunc nō est spes salutis· ꝛ cuꝫ ꝓcedit in egritudine efficit̃ ꝛ ipse rabidus· ꝛ emittit sperma in pollutione sua et in modum catuloꝝ·ꝛ quādocunqꝫ egerit flegma in modū catuloꝝ qđ est qꝛ ymaginatio ꝯtinua quā habet de cane sigillat in humiditatibus suis figurā canum· Et scias ꝙ si equus ꝛ mulus ꝛ asini ꝛ simea ꝛ homo patiunt̃ rabiem circa maximum frigus aut circa maximū calorē· ꝛ eius cura est ut super locum morsum ponant̃ uentose cum scarificatione· ꝛ ponant̃ desup alleū siue cepe tritū·ꝛ ꝯfectū cum butiro vaccino·ꝛ sumat in potu electuariū cancroꝝ fluuialiū·ꝛ intret balneū omni die· ꝛ laboret in cura ethicoꝝ ꝛ melancolicoꝝ·ꝛ balneet̃ ante·xl·dies in aqua maris· ꝛ eius bezoar sunt cācri fluuiales adusti et pulverizati·ꝛ dati ex eis·ʒ·iii·in potu omnibus tribus diebus.

¶De cantaridibus· ·C·lxvj·

Si autem cātarides qs biberit patiet̃ mictū sanguinis et excoriationē.ꝛ accidētia pnitiosa· Et eius cura est ut sumat in potu lac ouiū cū oleo amigdalino· deinde curent̃ ulcera uesice·ꝛ eius bezoar erunt grana alkekengi numero·x·

¶De lacte· ·C·lxvij·

Si autē lac biberit·fueritqꝫ coagulatū in stomacho patiet̃

stoma chi mollificationē ꝛ nauseam· ꝛ sudabit sudore frigido· ꝛ eius cura erit bibere acetū fortissimū postea sumat de asafetida ·ʒ·i·aut de sirupo acetoso vnciā·i·uice vna post uicem·

¶De Assatura suffocata· ·C·lxviij·

Si autem q̄s cōmederit assaturam suffocatā q̄ inuoluitur in pannis cū extrahit̄ ex furno patietur vertiginē similez epilensie·ꝛ eius cura est ut euomat· ꝛ postea sumat in potu rob fructuū stipticoꝝ·ꝛ zuccaꝝ rosatū· cū xiloales·ꝛ mastice·ꝛ querat somnū ꝛ ī̄gredia tur balneū ¶De piscib⁹ frigidis·C·lxix·

Si autē quis cōmederit pisces frigidos quib⁹ post ei⁹ captioni aduenerit vna dies·aut duo·aut si quis carnes pridie·uel ante terciā uel quartā diez occisas ·aut morticinas·aut pcussas a fulgure ꝛ tempestate mortuas· aut morbo pestilentiali pemptas·accidit qd̄ supuenit ex cōmestione maloꝝ fungoꝝ· ꝛ cura eoꝝ est ut euomat·et sumat in potu vinū puꝝ cū pipere· et curetur cura fungoꝝ p̄ter q̄ nō cōmedat pira·

¶De cerebro catte· ·C·lxx·

Ille cui in potu datū fuerit cerebꝝ catte patietur stoliditatem ꝛ instrigiosus uidebitur· ꝛ ei⁹ cura est terra sigillata· ꝛ uomit⁹ cū ipsa omni mēse bis et accipere de ꝯfectiōe dyamusci oī die summo mane·et ei⁹ bezoar est musc⁹ trit⁹ scrupulū semis dat̄ ī potu cū vīo albo.¶De extremtiate caude cerui . c·lxxi·

Ille cui extremitas caude cerui data fuerit patietur accidētia napelli·et eius cura est potio smaragdi scrupulum semis triti·dati in potu cū vīo· et deinde fricatio toti⁹ corporis cum oleo facto de semine citri·et ei⁹ bezoar est tyriaca magna·ʒ·ii·

¶De sanguine bouino· ·C·lxxij·

Ille cui in potu datus fuerit sanguis bouinus uetus patietur mortificationē et euomet uomitū coagulatū·et ei⁹ cura est acetū acerrimū calidū·deinde uomitus· deinde tyriaca·deinde balneū aq̄ calide· ¶De sanguine buffonis·C·lxxiij

Ille cui in potu datus fuerit sanguis buffonis patietur difficultatē anhelit⁹ et cordiaca accidentia· et si q̄s sputū ipsi⁹

sumpserit erit prope mortem sicut qui napellū biberit· et ei⁹ cura est potio smaragdi scrupulum·i·deinde intrare corpus aīalis quadrupedis magni·ut est bos·asinus·uel mulus·uel equus·et reiterare illud·deinde tyriaca·ʒ·ii·bibere· et eius bezoar est lapis inuentus in capite buffonis· qui apud lapidarios vocatur borras·vulgariter trepanide· ¶De sanguīe hoīs colerici ruffi ·C.lxxiiij·

Ille cui in potu datus fuerit sanguis hoīs colerici ruffi extract⁹ in tpe rixe sue aut furoris patietur furores mētis·et pmixtionē intellect⁹· et in verecūdiam deīde paulatim exiccabitur·et eius cura est bibere aquā cucumeris palestini·et masticare grana ipsius et deglutire succū et potare sirupum nenufariū·et eius bezoar est trociscus vnus de xiro·

¶De sanguinē menstruo aut leprosi·C·lxxv·

Ille qui sanguinē menstruū aut leprosi biberit videbitur esse pistrigiatus et lunaticus· et maleficiat⁹ et obliuiosus· et eius cura est potare margaritas tritas·ʒ·i·cū aqua mellisse·et balneari in aqua tepida·et coire cū puella fm legem et ꝯuersari et amplexari cū puellis et iuuenculis·⁊ ei⁹ bezoar est cōmedere serpētes a quibus caude et capita p palmum sunt abscisa· ¶De morsu hominis ieiuni.C·lxxvi·

Ille q̄ fuerit morsus ab hoīe ieiuno ponat sup morsuraʒ stercus gallīe·alioqn patietur vlc⁹ venenosū·et difficilis sanationis ¶De morsu serpente vllo C·lxxvii·

Ille q̄ fuerit morsus a serpente ullo statim liget locū cum corio cerui·et deinde superponat tyriacam et de ipsa bibat·et circa cor apponatur smaragdum et corallum ut margaritas· et locum morsure faciat sugere a seruo·

¶De felle leopardi· ·C·lxxviii·

Ille cui in potu datum fuerit fel leopardi patietur accidentia napelli et vipere·Et eius cura et bezoar sunt vna·

¶De salamandria.

Capitulum.lxxix·

Ille q̃ biberit salamandriam patietur accidētia cātaridaꝝ ⁊ cura eius ⁊ bezoar est vna· ❡De lepore marino aut rana marina·c·lxxx·

Ille cui lepus marin⁹ aut rana marina data fuerit ī potu habebit uomitū vnctuosū· ⁊ totū ei⁹ cor/pus efficietur turigidum ⁊ inflatū sicut ypposarca· ⁊ fetebit eius anhelit⁹· ⁊ eius cura est festinus uomitus cū butiro ⁊ aq̄ mell' ⁊ deīde sumere post illō tiriacā dyatesserō p tres dies· ⁊ cibari car nib⁹ passeꝝ ⁊ potare bonū vinum· ⁊ ei⁹ bezoar ē caro vulpis as sata et cōmesta· ❡De morsu muris·simee· ⁊ gatte ·C. lxxxi·

Ui hō a mure ⁊ simeo ⁊ gatto morsus fuerit sup morsurā ponat stercus galline et curet illō vt ī morsu hoīs ieiuni dictum est·

❡De descriptiōe bezoartice virtutis ad vnumquodq; venenū Et de duabus difficilibus questionibus· ·C·lxxxii·

Bezoar anthonomasice dicitur de quodā lapide qui sic uocat̃ cui⁹ ꝓpria ⁊ specifica uirtus ad letale venenū ē liberās a morte subito absq; vllo medici īgenio et ideo de omni medicina q̄ liberare potest a morte hoīem ab aliq̄ egri tudine uel ueneno dici potest ꝙ sit bezoar illi⁹ morbi·siue sit il/la medicina lapis uel granū uel succus uel aliq̄ cōposita medici na· Et qui illum lapidē habet tutus est ab omni mortali vene/no· teritur etiā et datur in potu de ipso·ʒ·i· et p ipsum dicit̃ fuis se liberatū regē Anglie dn̄m·s·Adoardum in ciuitate Aron qn̄ vulneratus fuit p passiasinū soldani gladio toxicato· Hunc aūt lapidē ei tribuit generalis p̄ceptor tēpli· et ego ꝯsilem vidi· Est autē rubeus·purulentus·leuis ut spongia·et frāgibilis vt gip/sum· Habet autē quodlibet uenenum tā minerale ꝗ̄ vegetabile et aīale ꝓpriā medicinā oppositā ei a qua oppositicne virtute specifica fit liberatio mortis ab illo ueneno· et ideo bezoar est vnicuiq; ueneno illa medicina q̄ absq; virtute elementari curat tale venenū·et de quolibꝫ bezoar iā supra expediui tractatuꝫ in cura cuiuslibet ueneni in fine descriptionis ne sit ampli⁹ neces se recapitulare tractatum·

¶ De questione vtrum tyriaca ꝛc·

Est autē questio vtrū tyriaca magna sit bezoar ·i· a forma specifica liberans a ueneno an materie elementaris liberās a cōplexione nō a forma· Et voluerūt qdā dicere ꝙ omnino erat bezoar fundās se sup ratiōe Ga· q cum Andromacū philosophū respexisset qui pmo tyriacā inuenit ꝛ eā pbauit nunꝙ pdesse nisi in morbis frigidis ppter oppositionem multaꝝ reꝝ calidaꝝ ꝛ in morbis calidis ppter oppositionē multaꝝ medicinaꝝ frigidaꝝ que ī ipsa intrant· ꝛ hoc dixit Ga· illaꝫ tyriacā Andromaci esse mediā a cōplexiōe· sed ipse adiungens carnes tyroꝝ ꝛ terrā sigillatā fecit eā ualerē formaliter ad omne uenenū· licet ad quedā plus· ꝛ ad quedā minus· ꝛ ad quedā singulariter data· ꝛ ad quedā cū additiōe· Alij ꝟo dixerunt ꝙ a cōplexiōe elemētali agebat quecūqꝫ in corpore humamo opatur· fundātes sup debilitate opationis sue aut penitus vanitate qn ipsa datᷣ ꝯtra napellū vel ꝯtra viperā vel contra fel leopardi. et breuiter ꝯtra quodlibet uenenū letale fm specificā formaꝫ in qbus paꝝ aut nihil uiderᷣ ꝯferre· ut dixit Rasis· ¶ Solutio autē huius dubitatiōis est ꝙ curatio cuiuslibet ueneni quatuor modis ꝯtingit· s· qr aut frangitᷣ acumen ueneni· aut substantia eiꝰ resoluitᷣ· aut ipsum expellitᷣ· aut ipsū p oppositionē specificā corrumpitᷣ· ꝛ ab eo eius uirtus prorsus auferrᷣ· exēplum pmi est opium qđ frāgit euforbiū· ꝛ castoreū qđ frangit opiū· exēplum secūdi est terra sigillata ꝛ alleū que substātiā ueneni aut p vomitū aut p sudorē resoluunt· exēplum tercij est smaragdus q̄ venenū fugat ꝛ attrahit vsqꝫ in finē extremitatis mēbri· Exemplū quarti est forma specifica opposita ueneno q̄ in naturalibꝰ inuenitᷣ· ut in lapide bezoar· ꝛ in artificialibꝰ· ut in diuina ꝛ nobili cōpositiōe tyriace· ex pmixtione omniū singulariū medicinaꝝ simul ꝯfectaꝝ resultate· ꝛ qr in tyriaca est uirtus cōplexionalis multarum medicinaꝝ venenum frāgentiū fm oppositionē q̄litatum ꝛ uenenum resoluentiū ꝛ ipsū expellentiū ·ideo bene dictuꝫ est ꝙ tyriaca est medicina cōplexionalis ad venena· ꝛ qr ex positio

ne tali resultat res diuina q̄ potius est abextra q̄ȝ abintus·i·for
ma artificialis que om̄i ueneno opponitur· ideo ut bn̄ dictum
est ꝙ ipsa bezoar est uenenis omnibus licet magis ⁊ min⁹· Et
licet quedā sunt magis bezoar ad quedā venena q̄ȝ ipsa verū ip
sa est ad om̄ia· ⁊ ideo mater omniū medicinaꝝ a medicis est ap
pellata· Deo gratias·

¶ De lapide Begaar ex pandectis·

Lapis Begaar latine uel lapis liberans a venenis Ara
bi· Hager· Begaar· Begaar est nomen persicum ⁊ est
expellens nocumentū· Et hoc nomen cadit in vim ⁊ ē
ꝙ cadit suꝑ omnē medicinā ꝯuenientē alicui veneno eo ꝙ resi
stat virtuti eius ⁊ expellit nocumentū eius ꝓpter ꝓprietatem
que est in eo· ⁊ sm̄ ꝙ cadit suꝑ lapidem notū qui ꝯuenit omnib⁹
uenenis calidis ⁊ frigidis cū tota sua substātia ⁊ resistit ei bibi
tus aut suspēsus suꝑ patientē Colores lapidis Begaar sūt mul
ti· Nā ex eo est citrinus uelut putrilētus ⁊ mahaichi Et ille qui
participat uiriditati ⁊ ille qui participat albedini· Melior vero
est citrinus· ⁊ plus purilentus· Et in hoc differt excerasten cuȝ
begaar· et expositio eius est contra uenenū· et minera est in ter
ra sui et indie· et in terris oriētis· et multi lapides assimulātur
ei qui nō habēt suā ꝓprietatem nec approximant ei in operatio
nibus aliquib⁹· Et quidam est qui dicit̄ Cobehori ⁊ marina· et
est lapis in quo nullus sed multi errāt in alio qꝛ dicitur chīdes
⁊ est lapis multe bonitatis mollis tactu mollicie sine supfluita
te· Et idem auctoritate Rasis Begaar est lapis citrinus mollis
nō habēs saporē· Unde ⁊ lapis est uergens ad citrinitatē ⁊ albe
dinē· habēs colorē vini· ⁊ est splēdēs sicut lumē· ⁊ est leuis· Pos
se· Serapio Lapis Begaar cōuenit uenenis· ⁊ qn̄ bibitur ex eo
pondus duorum granorum ordei aut linimentum fiat cum eo
supra morsos liberat a morte· et expellit uenenum per sudorem
Et quando ponitur lapis in annulo et ponitur in ore illius
qui sumpsit uenenum ⁊ sugit eum aliquantulum conuenit ei·

Et quando tangitur cū illo lapide aculeus scorpiōis ꝓhibet ab eo potentiā pungēdi. Et si teritur ex eo pondus duoꝝ granoꝝ ordei et dissoluatur in aqua et ponatur in ore serpētis. suffocat ipsum et statim occidit. Et ego uidi in ipso sufficientiam ad auferenduꝫ nocumentū. et erat lapis ille quomodo vidi uergens ad citrinitatē et albedineꝫ habens colorem vini. et cū hoc erat leuis splendens sicut lumen. et iam vidi in eodem sufficientiaꝫ illam quam non vidi in alia medicina simplici immo q̄ꝺ etiam non vidi tiriacis cōpositis. Unde lapis bezoar ꝯuenit ueneno scorpionis. et idem auctoritate Rasis lapis begaar ꝯuenit ueneno scorpionis quando portatur in annulo et sculpe in eo imaginem scorponis signo sagittario ascendente. deinde sigilla cum eo oblibanum existente in scorpione quod tritum exhibe patiēti ad potandum et euadet ab dallaanarach. i. a veneno. Vidi lapidē begaar Amamari custoditore legis dei et est uerū quia ipse emit hunc lapidem et dedit in precium huius palacium Cornube in principio guerre.

¶ Finit tractatus vtilissimus de Venenis. Per Magistrum Petrum de Abbano cōpositus. Impressus Rome. Anno domini. M. cccc. lxxxiiii. die xo penultima Aprilis.

¶ Registrum folioꝝ.

¶ Primum vacat.
Nam vno modo

¶ Pellendi.
intestinis

¶ Et linguam.
cocte in aqua.

5044 2/ X AWR-

18 Bll. gbt.

Hain 11, B.M. IV, 83, 0 Winship

Petrus de Abano, De venenis
Rom (St. Planck) 1484

ABANO, PETRUS DE. Tractatus de venenis. Romae (Steph. Plannck) 1484. Goth. char. 33 Z. 18 Bl. 4°. Maroquin.
Hain* 11. Brit. Mus. IV, 83. Nicht in Winship. 675.-
„A striking figure in the literature of the period is Peter of Abano, a little town near Padua, who shares with Arnold of Villanova the medical honours of the thirteenth century. A peripatetic professor, teaching in Paris, Padua, and Bologna, he was known as „Vir magnae sed audacis et temerariae doctrinae." He has the honour to be one of the wise men for whom Naudé, by way of apology, wrote the History of Magic. He was several times accused of heresy, and it is said that he escaped condemnation only by his death. His books were prohibited, and a bundle of straw representing him was burned at Padua." (Osler, Incun. medica, pag. 23.)
Frühe und sehr seltene Ausgabe des berühmten toxikologischen Tractats in einem schönen, frischen Exemplar.